

Nieuwe Uitgaven

Karel VAN DE WOESTIJNE, *Verzameld Journalistiek Werk, dl. 4, Nieuwe Rotterdamsche Courant, oktober 1910 - november 1911*. Cultureel Documentatiecentrum R.U.G., Gent 1988, 722 blzz., prijs 1100 B.fr. of f. 61.

Er wordt op het Cultureel Documentatiecentrum van de Rijksuniversiteit te Gent hard gewerkt. In amper twee jaar verschenen er vier delen met *Verzameld Journalistiek Werk* van Karel van de Woestijne. Het gaat daarbij om zijn bijdragen als Brussels correspondent van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. Het vierde deel omvat de periode oktober 1910 - november 1911.

In de voorgaande besprekingen (W.T., 1987, p. 122-125 en W.T., 1988, p. 248-250) schreef ik al dat bepaalde politieke thema's regelmatig terugkeerden, omdat steeds een politieke beslissing uitbleef, mede door de schuld van de parlementaire meerderheid van de katholieke partij, waarbinnen de Jong-Katholieken, wel bereid tot vernieuwing, toch de partijeenheden niet in de waagschaal wilden stellen. Zo bleven leerplicht en kiesrecht hervorming onopgelost en ook in het vierde deel beheersen ze opnieuw het politieke toneel. Schollaerts wetsvoorstel voor de leerplicht haalde het niet, omdat niet alleen de vrijheid van de huisvader nog vragen bleef oproepen, maar ook omdat via de „schoolbonnen” de kloosterscholen subsidies zouden ontvangen. Een zaak die ook in katholieke kringen kritiek opriep, al uitte men die niet openlijk.

Oude kwesties als de dienstplicht en de wet op de invoering van het gebruik van Nederlands in het vrije middelbaar onderwijs (wet Franck-Seghers) waren inmiddels opgelost.

Nieuw was voor de periode 1910 - 1911 de toenemende roep om de vernederlandsing van de Gentse universiteit. En al schreef Van de Woestijne ook: „Over wat zou ik u wel kunnen schrijven, goedgunstige lezers, tenzij over het eeuwige onderwerp, toevlucht in den nood en solaaas voor den vertwijfelden correspondent: over de Vlaamsche Beweging?” (p. 646) Toch rapporteerde hij steeds weer vol geestdrift over meetings en over het optreden van Van Cauwelaert, Franck en Huysmans en over de vuur dat zij bij de Vlaamse burgers, werklieden en boeren wisten op te wekken voor dit ideaal. Met klem wees v.d.W. argumenten tegen de Nederlandstalige universiteit als de tweetaligheid van Vlaanderen en de onmogelijkheid om in het Nederlands aan wetenschapsbeoefening te doen van de hand. Met vreugde stelde hij vast (p. 650), dat mgr. Ladeuze had gezegd dat „om te beginnen” te Leuven in elke faculteit twee leerjaren in het Nederlands gegeven zouden worden. Wij weten nu, dat de voltooiing van dit proces nog ruim een halve eeuw zou vragen.

Interessant is ook zijn opvatting dat bij taaltellingen uitgegaan zou moeten worden van de geboorteplaats en men niet moest vragen naar de meest gebruikte taal of de moedertaal. Deze laatste vragen gaven in de praktijk aanleiding tot veelal onbetrouwbare antwoorden (p. 468-469). Deze beschouwingen gingen vaak gepaard met opmerkingen over de vitaliteit van het Nederlands in Brussel. Maar geheel zonder zorg was hij daarover toch niet, want: „Zij (de taaltoestand) is immers ook voor Nederland van belang, want zij gaat Groot-Nederland aan. Immers het geldt hier het behoud voor onze gemeenschappelijke taal en daardoor voor de Nederlandse cultuur, van een gansche stad, die de hoofdstad is van België, het hart van het gansche land, van een tweetalig land, dat — het hoeft niet bewezen — zijn innerlijk wezen, zijn intellectueel bestaan, gewijzigd zal zien, naar die toon-aangevende hoofdstad, naar dit hart Vlaamsch of Waalsch zal zijn” (p. 122).

Het bezoek van prins Hendrik en later van koningin Wilhelmina en prins Hendrik (juli 1911) ontlokten v.d.W. lofzangen over de gemeenschappelijke taal. Een politiek Groot-Nederland, daar wilde hij niet van weten, maar wel van „een vaderland van harten en geesten die samen leven en samen voelen; die binnenkort, wellicht op economisch gebied, zulke hoogere eenheid bevestigd zullen zien; een vaderland, dat, binnen de perken van eene scheiding die als het ware door de zeden en het geloof wordt opgelegd, in zijn beide deelen aanrakingspunten vertoont zoo talrijk en zoo echt, dat men zich afvraagt hoe ze ooit konden worden genegeerd” (p. 521). Deze jubelzang nam niet weg dat hij met een zekere teleurstelling vaststelde, dat er tijdens het bezoek weinig Nederlands was gesproken.

Een zekere actualiteit heeft zijn artikelenserie over 'kunst in het openbaar' (oktober 1910), waar de problemen rond de bescherming van dorps- en stadsgesicht, restauratie en conservering van het nationale erfgoed in monumentale vorm aan de orde komen. Hij zelf keerde zich tegen het scheppen van een open ruimte te Gent, waardoor Duivelsteen, St. Baafs, Lakenhal, St. Nicolaas en St. Michielskerk op één lijn waren komen te liggen.

Een zelfde actualiteitswaarde treffen we aan in zijn bijdragen over filmarchivering, bijv. van historische gebeurtenissen en over het gebruik van de film in het onderwijs (p. 566 e.v.).

Ook in dit deel zijn er vanzelfsprekend weer beschouwingen over het Brusselse muziek- en theaterleven. Levendig en zeer leesbaar blijven als steeds zijn beschrijvingen van personen en toestanden gegrepen uit het alledaagse leven en dan bij voorkeur in en om Brussel. „eene opeenstapeling van brallen en vergenoegden rijkdom” (p. 632), waar ook toen al hele woonwijken plaats moeten maken voor metropoolvorming en de bevolking naar de voorsteden werd verdreven.